

Ár 2012, mánudaginn 20. ágúst er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 86/2012:**

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 14. maí 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 14. maí 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 16. maí 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 30. maí 2012. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 4. júní 2012, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 7. júní 2012.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 20. ágúst 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 13. mars 2006 fór fram framhald uppboðs á eigninni A, þinglesinni eign B. Gerðarbeiðandi var Tollstjóraembættið. Kveður sóknaraðili að innan samþykkisfrests hafi Tollstjóra verið greiddar u.þ.b. kr. 960.000 og uppboðið afturkallað. Féð hafi FF lánað í formi yfirdráttar á nýjum reikningi sóknaraðila nr. X. Kveður sóknaraðili reikninginn hafa verið á sínu nafni vegna „lélegrar viðskiptasögu“ B og hugmyndin hafi verið að greiða upp yfirdráttinn með sölu eignarinnar á almennum markaði. Það hafi þó ekki alveg tekist og hafi yfirdrættinum því síðar verið breytt í skuldabréfalán.

Þann 18. október 2006 var kaupsamningur á eigninni, dags. sama dag, móttækinn til þinglýsingar, en samkvæmt honum seldi B fasteignina til C. Heildarverð var kr. 12.300.000. Við undirritun kaupsamnings voru kr. 2.687.928 greiddar en kaupandi tók auk þess yfir áhvílandi veðskuldir. Gjaldfallnar skuldir B voru greiddar upp og eftirstöðvarnar, kr. 380.924, voru lagðar inn á reikning nr. X í eigu sóknaraðila.

Lánsúmsókn var fyllt út þann 14. mars 2007 en þar kom fram að B óskaði eftir láni að fjárhæð kr. 1.500.000 með sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila. Andvirði lánsins yrði varið til greiðslu á heimild á reikningi nr. X í eigu sóknaraðila. Þann 4. apríl 2007 var kr. 769.397 ráðstafað inn á umræddan reikning sóknaraðila.

Þann 3. apríl 2007 var skuldabréf nr. Y, að fjárhæð kr. 1.500.000, gefið út af B til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðili tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu.

Þann 3. apríl 2007 var gefin út yfirlýsing vegna láns með sjálfskuldarábyrgð og/eða lánsveði. Þar kom fram að sóknaraðili óskaði eftir að gangast í ábyrgð (sjálfskuldarábyrgð) fyrir B á skuld að fjárhæð kr. 1.500.000. Á skjalinu var útdráttur úr samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, þ.e. 3. gr. þess. Þá staðfesti sóknaraðili að hann hefði fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð.

Þann 2. apríl 2007 hafði skjalið Greiðslumat verið dagsett. Þar kom fram að afgangur á mánuði fyrir lánveitingu væri kr. -4.000 og eftir lánveitingu -4.000. Tilttekið var að greiðslubyrði lána væri 25.000 kr. á mánuði, bæði fyrir og eftir lánveitinguna. Heildartekjur árið 2005 voru kr. 1.225.328, heildareign sama ár kr. 10.530.000 og heildarskuld sama ár 10.293.161. Skjalið er óundirritað, enda ekki gert ráð fyrir undirritun á því.

Fyrir liggur skjalið „Niðurstaða greiðslumats“. Þar kom fram að sóknaraðili óskaði eftir að gangast í ábyrgð (sjálfskuldarábyrgð) fyrir B á þeim skuldum sem tilgreindar voru í skjalinu. Ekki voru tilgreind lánsupphæð eða tegund láns. Þá kom fram að niðurstaða greiðslumats benti til þess að lántakandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu. Einnig var útdráttur úr 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga á skjalinu. Sóknaraðili staðfesti að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð. Sóknaraðili skrifaði undir en skjalið er ódagsett.

Gerðar voru breytingar á greiðsluskilmálum skuldabréfsins þann 20. nóvember 2007 og 17. nóvember 2008.

Þann 24. apríl 2012 fékk sóknaraðili yfirlit yfir skuldir við varnaraðila sem sóknaraðili var ábyrgðarmaður að, skv. bréfi frá L. Í bréfinu kom fram að sóknaraðili væri ábyrgðarmaður að láni nr. Z og staðan þann 31. desember 2011 var kr. 2.271.223 og vanskil voru kr. 356.200.

Þann 16. mars 2012 sendi umboðsmaður skuldara fyrir hönd sóknaraðila bréf til varnaraðila þar sem þess var óskað að umrædd ábyrgðaryfirlýsing yrði skoðuð og rökstudd afstaða tekin til gildis hennar. Þann 27. mars 2012 taldi varnaraðili ábyrgðina gilda.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 14. maí 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Í reitnum kröfur á kvörtunareyðublaði til nefndarinnar kemur eftirfarandi fram: „*Krafan er vegna ábyrgðar en aðalskuldari er að fá skuldina fellda niður fyrir tilstilli Umboðsmanns skuldara. Upphæð kröfunnar er þann 24.4.2012 kr. 2.271.223.*“ Bendir sóknaraðili á að skuldin sé til komin vegna yfirdráttar hjá FF sem felldur hafi verið niður og breytt í skuldabréf en hvorki aðalskuldari né ábyrgðarmaður hafi farið í greiðslumat hjá bankanum. Bendir sóknaraðili á að í gögnum sem umboðsmaður skuldara hafi lagt fram sé afrit af greiðslumati, dags. 2. apríl 2007. Kveðst sóknaraðili ekki hafa séð þetta mat og hefði örugglega gert athugasemd við það þar sem miðað hafi verið við tekjur ársins 2005.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili vekur í upphafi sérstaka athygli á því að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga sé ekki réttarheimild í íslenskum rétti heldur samkomulag sem feli í sér stefnuyfirlýsingu aðila þess um framkvæmd veitingu ábyrgða í tengslum við lánveitingar til einstaklinga. Í dómaframkvæmd hafi af þessum sökum, þegar ábyrgðarskuldbindingar eru felldar úr gildi, ekki verið vísað til samkomulagsins eins og sér til stuðnings niðurstöðu heldur hafi málsatvik verið metin heildstætt í ljósi 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa.

Bendir varnaraðili á að aðeins hafi gengið einn Hæstaréttardómur þar sem sjálfskuldarábyrgð hafi verið felld úr gildi og byggt hafi verið á hinu tilvitnaða samkomulagi, sbr. dómur Hæstaréttar í máli nr. 163/2005. Verði í þessu sambandi að áréttu, með vísan til þess dóms, að Hæstiréttur beiti þar atvikabundnu mati á málsatvikum og hafi niðurstaðan verið reist á mati dómsins á því hvað talið hafi verið ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju í skilningi 36. gr. laga nr. 7/1936. Einnig vísar varnaraðili til dóms Hæstaréttar í máli nr. 141/2012 og dóms héraðsdóms Norðurlands vestra í máli nr. E-25/2011.

Varnaraðili bendir á að málatilbúnaður sóknaraðila og meðfylgjandi gögn séu fremur óljós. Þó megi gera ráð fyrir að hann byggi kröfu sína á því að greiðslumat hafi ekki verið framkvæmt.

Varnaraðili bendir á að samkomulagið hafi verið fyllilega virt gagnvart sóknaraðila. Lántakandi hafi verið greiðslumetinn og sóknaraðila kynnt niðurstaða greiðslumatsins í samræmi við ákvæði samkomulagsins og staðfesti sóknaraðili það með undirritun sinni. Hafi vilji sóknaraðila staðið til þess að véfengja það að greiðslumat hafi verið framkvæmt hefði honum verið í lófa lagið að geta þess á þeim tíma sem hann hafi tekið á sig umrædda ábyrgðarskuldbindingu eða í þau tvö skipti sem hann hafi undirritað skilmálabreytingar í nóvember 2007 og 2008. Á varnaraðila hvíli engin skylda til þess að geyma greiðslumat eða önnur gögn þess til stuðnings í lengri tíma, sbr. dómur Hæstaréttar í máli nr. 141/2012. Í ljósi þess að sóknaraðili hafi ekki haft uppi mótmæli um réttmæti ábyrgðarinnar fyrr en nú, fimm árum síðar, verði krafa hans að teljast fallin niður fyrir tólmæti og vísist í því sambandi til áður nefnds máls nr. 141/2012. Þá verði ekki séð hvernig sóknaraðili hafi orðið fyrir réttarspjöllum vegna þessa með hliðsjón af því að hann hafi gengist í ábyrgðina þrátt fyrir að hafa verið kynnt sú niðurstaða að lántakandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu.

Því næst bendir varnaraðili á að sóknaraðila hafi verið kynnt niðurstaða greiðslumats áður en hann hafi gengist í ábyrgðina í samræmi við 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins. Þrátt fyrir að sóknaraðili haldi því ekki fram að honum hafi verið kynntar niðurstöður greiðslumats áður eða eftir að hann gekkst í ábyrgð vill varnaraðili áréttu að sóknaraðili kaus sjálfur að dagsetja ekki eigin undirritun á skjalið „Niðurstaða greiðslumats“ og verði því að bera hallann af sönnunarskorti í þeim efnum. Ódagsett undirritun leiði ekki til þess að ákvæði 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins teljist ekki hafa verið virt, sbr. úrskurður úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 112/2011.

Að lokum vísar varnaraðili til þess að ekki verði fram hjá því litið að sóknaraðili hafi sjálfur fjárhagslegra hagsmuna að gæta við lánveitinguna. Samkvæmt lánsúmsókn hafi andvirði lánsins verið varið til greiðslu yfirdráttarheimildar á reikningi nr. X sem hafi verið í eigu sóknaraðila. Hafi kr. 769.391 verið lagðar inn á reikning sóknaraðila 4. apríl. 2007. Til hliðsjónar megi geta þess að lög nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn séu afmörkuð við ábyrgðarmenn sem gangist í persónulega ábyrgð

án þess að ábyrgðin sé í þágu fjárhagslegs ávinnings hans sjálfs. Ábyrgðarmenn sem hafi sjálfir fjárhagslega hagsmuni að gæta við lánveitinguna njóti því ekki sérstakrar verndar laganna og sé á því byggt að sömu sjónarmið gildi samkvæmt samkomulaginu.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y, að fjárhæð kr. 1.500.000, útgefið af B til FF. Lesa má út úr liðnum kvörtun á kvörtunareyðublaði sóknaraðila til nefndarinnar að krafist sé niðurfellingar á sjálfskuldarábyrgð á umræddu skuldabréfi. Telja verður að krafan byggi á samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001. Umrætt samkomulag er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. FF var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili rétt sinn í máli þessu frá því félagi. Ekkert er fram komið um að Samband íslenskra sparisjóða hafi skort umboð til þessarar ráðstöfunar og verður varnaraðili talinn bundinn við efni þess, en þeim skilningi hafnað að einungis sé um að ræða stefnuyfirlýsingu aðila þess um framkvæmd á veitingu ábyrgða í tengslum við lánveitingar til einstaklinga.

Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000.

Í málinu liggur fyrir greiðslumat með dagsetningunni 2. apríl 2007. Þar kom fram að afgangur á mánuði fyrir lánveitingu væri kr. -4.000 en eftir lánveitingu væri hann kr. -4.000. Enginn skrifar undir umrætt greiðslumat. Í 4. gr. samkomulagsins er fjallað um upplýsingagjöf til ábyrgðarmanns áður en til skuldaábyrgðar er stofnað. Í ákvæðinu er í fyrsta lagi kveðið á um það að fjármálafyrirtækjum beri að gefa út upplýsingabækling um skuldaábyrgðir og veðsetningar og dreifa með skjölum sem afhent eru ábyrgðarmönnum til undirritunar og með undirritun lánsútsóknar eða annarra gagna sem fyllt eru út í tengslum við afgreiðsluna skal ábyrgðarmaður staðfesta að hann hafi kynnt sér efni upplýsingabæklings um ábyrgðir.

Í 2. mgr. 4. gr. ræðir um hvernig ábyrgðarmaður skal með undirritun sinni staðfesta að hann hafi kynnt sér efni upplýsingabæklingsins og staðfesta sérstaklega ef það á við að honum sé kunnugt um að ráðstafa eigi meira en helmingi lánsfjárhæðar til uppgreiðslu eldri lána.

Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrri að greiðandi hafi samþykkt það. Ef niðurstaða greiðslumats bendir til að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Í dómi Hæstaréttar í máli nr. 141/2012 er byggt á þeim skilningi að skylda lánveitanda til að kynna ábyrgðarmanni niðurstöðu greiðslumats nái ekki fortakslaust til þess að kynna honum gögn til grundvallar niðurstöðunni. Í dómnum er jafnframt komist að þeirri niðurstöðu að sú skylda hvíldi ekki á umræddum banka að geyma undirgögn til stuðnings matinu svo þau mættu vera aðgengileg síðar. Í eldri úrskurðum nefndarinnar var hins vegar verið litið svo á að skylda til að kynna

niðurstöðu greiðslumats næði til þess að kynna ábyrgðarmanni helstu atriði sem máli skipta við matið á fjárhag skuldara.

Í máli þessu liggur fyrir skjalið „Niðurstaða greiðslumats“. Ekki var þó tilgreind lánsupphæð eða tegund láns á því. Sóknaraðili dagsetti ekki undirritun sína á skjalið þótt gert væri ráð fyrir því á skjalinu. Þrátt fyrir það verður að telja það undirritað í tengslum við útgáfu umrædds skuldabréfs enda liggur fyrir mat á greiðslugetu skuldara, B, frá þeim tíma sem lánið var gefið út, þ.e. 2. apríl 2007, með sömu niðurstöðu og sóknaraðila var kynnt í skjalinu „Niðurstaða greiðslumats“ og hefur sóknaraðili ekki haldið því fram að hann hafi undirritað skjalið vegna einhverra annarra viðskipta en við útgáfu skuldabréfs nr. Y. Með skjalinu „Niðurstaða greiðslumats“ var sóknaraðila kynnt neikvæð niðurstaða greiðslumats. Jafnframt því sem tilgreint var að jákvæð niðurstaða greiðslumats fæli ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efndi skyldur sínar.

Virða verður atvik málsins heildstætt og með hliðsjón af nýlegum dómafordæmum. Sóknaraðili ákvað sjálfur upphaflega að taka yfirdráttarlán í sínu eigin nafni til að bjarga skuldaranum frá nauðungarsölu á fasteign sinni. Ríflega helmingi skuldabréfalánsins var ráðstafað til að greiða upp þetta yfirdráttarlán. Fyrir lá skýrlega það mat varnaraðila að skuldarinn væri ófær um að efna skuldbindingar sínar þegar sótt var um skuldabréfalánið og var það mat kynnt sóknaraðila. Sóknaraðili ákvað þrátt fyrir það að gangast í ábyrgð fyrir skuldaranum.

Í ljósi þessa verður ekki talið að forsendur séu til að ógilda sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga. Ber því að hafna kröfu sóknaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 20. ágúst 2012.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir